1 odos dirbinys (į radinių sąrašą neįtraukti 4 batų padai, aptikti viršutiniuose sluoksniuose), likusių radinių taip pat rasta po 1–2. Tyrinėjimų metu aptiktos 84 XVII–XX a. monetos. Didžiausią dalį sudarė XVII a. monetos – 50 (menkavertės smulkiausio nominalo ir masiškai kaldintos varinės monetos), XVIII a. aptiktos tik 2 monetos, XIX a. – 10, XX a. – 20, neatpažintos – 2.

Ligoninės St. 3

In 2011, an excavation was conducted at the garage site at Ligoninės St. 3 (Fig. 7, 8). According to the available plans, the area began to be developed in the 16th century (Figs. 1–6). In the first stage, area 1 (70 m^2) was excavated in the S part of the courtyard. In the second, excavations were conducted at the water and sewerage line installation sites (a total of 55.8 m^2). It was determined that a cultural layer up to 2.7 m thick had formed at this site during the late 16th – 17th and late 19th–20th centuries. Thin grey powdery soil, the original ground surface, was distinguished above the sterile soil. It contained only small animal bones. Above this soil was a 17th-century cultural layer, which, in addition to household pottery sherds contained production waste, i.e. an abundance of fragments of crucibles used to melt non-ferrous metal, and fused pieces of clay daub from the inside of a kiln. A fragment of the city's lime-mortar-bonded stone and brick defensive wall was unearthed in the S part of trench 1 (Fig. 9). Three storage pits (Fig. 10), which, on the basis of the finds they contained, can be assigned to the 17th century, were also found. Cultural layer horizons from the second half of the 19th – first half of the 20th centuries were recorded above the 17th-century cultural layer in the majority of the trench's area. The remains of a wall from a late 19th-century heating stove or a production (?) furnace (Fig. 11) were recorded in the SE part of the trench.

In the second stage, fragments of an 18th-century masonry foundation were discovered (Fig. 12). Finds from the 17th – first half of the 20th centuries, including 17th-century stove tiles, were discovered in the cultural layer that formed beside the foundation (Fig. 13). A total of 3465 finds from the late 16th – first half of the 20th centuries were discovered. 17th-century household pottery and construction ceramics, the remains of metal artefacts, and 84 17th–20th-century coins predominated.

Vitalija Veževičienė

Vilniaus senojo miesto teritorijos su priemiesčiais tyrinėjimai

Tarp **Lvovo ir Kernavės gatvių sankirtos bei Konstitucijos prospekto ir Mečetės gatvės** archeologinių žvalgomųjų tyrinėjimų metu ištirti 9 šurfai (27 m^2). Surasti ir inventorinti 92 radiniai. Nustatyta, kad šioje miesto dalyje susiformavę įvairos sudėties ir kilmės kultūriniai sluoksniai daugeliu atvejų susiformavę XIX–XX a. Kairiajame Neries krante, tarp Goštauto gatvės ir Neries fiksuoti 2,8 m storio supiltinės kilmės sluoksniai, susiformavę įrengiant požeminę komunikaciją XX a. II pusėje. Dešinėje Neries pusėje, salpoje taip pat fiksuotas iki 3,3 m storio supiltinės kilmės kultūrinis sluoksnis, susiformavęs krantinės ir Upės gatvės tvarkymo metu XX a. II pusėje.

Sklype, ribojamame **Konstitucijos prospekto, Lvovo ir Kernavės gatvių,** šurfuose

1 pav. Tranšėja 1 Šv. Mikalojaus g. 15 / Žemaitijos g. 8 iš P. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 1. Trench 1 at Šv. Mikalojaus St. 15 / Žemaitijos St. 8, as seen from the S.

fiksuotas 0,7–1,9 m storio kultūrinis sluoksnis. Daugelis horizontų formavosi buvusio užstatymo griovimo bei buitinių šiukšlių utilizavimo metu. Natūraliai susiformavę ir išlikę kultūriniai sluoksniai fiksuoti tik sklypo Š ir R dalyse (šurfai 1, 2, 4, 5), tai yra XIX a. II pusėje – XX a. I pusėje, čia pradėjus statyti individualius namus ir ūkinius pastatus.

Minėtame sklype kultūriniuose sluoksniuose aptikti radiniai neišsiskiria iš kitose Vilniaus vietose aptinkamų tokio laikotarpio radinių. Tarp jų dominuoja buitinė keramika – glazūruotų (rudos, gelsvos spalvos) indų liekanos: puodų dugnai, dubenų, lėkščių, puodų ir ąsočių pakraštėliai, ąselių dalys ir kita. Sprendžiant iš šių radinių keramikos sudėties, pakraštėlių formos ir glazūros, jie datuojami XVIII a. pabaiga – XIX a., tačiau keli buitinės keramikos fragmentai galėjo būti pagaminti ir XVII a. II pusėje – XVIII a. I pusėje. Be paminėtų radinių, aptiktos ir 3 monetos: 1899 m. Nikolajas II (Rusija) ½ kapeikos, 1899 m. Nikolajas II (Rusija) 2 kapeikos ir 1943 m. III Reicho 1 pfenigas. Iš metalinių dirbinių pažymėtinas pentinas su aštuonių spyglių galu, XIX a. kareiviško galvos apdangalo žalvarinis juostelės žvynelis.

Šv. Mikalojaus g. 15 / Žemaitijos g. 8

2011 m. rugpjūčio–rugsėjo mėnesiais detalių archeologinių tyrinėjimų vidiniuose kiemuose metu ištirtos 2 perkasos. Bendras jų ilgis – 92,5 m, plotas 138,75 m^2. Dalis trasos – *tranšėja 1* (58 m ilgio ruožas) tirta naujoje, neperkastoje vietoje (1 pav.). Kita dalis – *tranšėja 2* (34,5 m ilgio ruožas) tirta senojo renovuojamo šilumos kolektoriaus vietoje (šioje vietoje vyko archeologiniai žvalgymai). Tyrinėjimai vyko iki projektinio 1–1,7 m gylio. Tranšėjoje 1 keliose vietose (7,25 m^2 plote) kultūrinis sluoksnis buvo ištirtas visiškai, iki įžemio.

Tyrinėjimų metu paaiškėjo, kad iki projektinio gylio archeologiškai vertingi kultūrinio sluoksnio horizontai išlikę tik tranšėjos 1 vietoje centrinėje kiemo dalyje. Šioje perkasos dalyje fiksuotas 9 horizontų kultūrinis sluoksnis. Apatinis tamsiai pilkos spalvos gruntas (1,3–1,6 m gylyje) pagal radinius – buitinės keramikos fragmentus ir aptiktą monetą (Jono Kazimiero 1666 m. šilingą) – datuojamas XVII a. II puse. Tam pačiam laikotarpiui priskiriamas ir 1,4–1,5 m gylyje aptiktas akmenų grindinys. Viršutiniai horizontai su gausiomis statybinėmis griuvenomis priskiriami XIX a. II pusei – XX a. Kitose vietose iki projektinio gylio fiksuotas dviejų horizontų po II Pasaulinio karo ir vėlesniu kiemo tvarkymo metu mechanizuotai suformuotas kultūrinis sluoksnis.

60 cm gylyje nuo žemės paviršiaus aptiktos mūrinio pamato liekanos – kiemo tvoros fragmentas (M1) (2 pav.). Viršutinė šio konstruktyvo dalis buvusi nuardyta. Fragmentas buvęs 70 cm storio, 80 cm pločio, išlikęs aukštis – 80 cm. Pamatas mūrytas iš akmenų ir

2 pav. Mūro M1 liekanos tranšėjoje 1 Šv. Mikalojaus g. 15 / Žemaitijos g. 8. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 2. The remains of masonry wall M1 in trench 1 at Šv. Mikalojaus St. 15 / Žemaitijos St. 8.

3 pav. Mūro M2 liekanos tranšėjoje 1 Šv. Mikalojaus g. 15 / Žemaitijos g. 8. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 3. The remains of masonry wall M1 in trench 1 at Šv. Mikalojaus St. 15 / Žemaitijos St. 8.

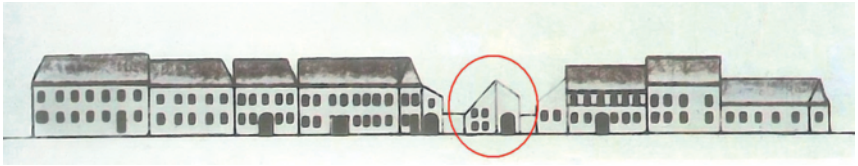

4 pav. 1834 m. Savičiaus gatvės išklotinė su pažymėtu tyrinėtu pastatu.

Fig. 4. The 1834 view of Savičiaus Street with the excavated building marked.

33x17–18x8 cm dydžio plytų, kurių dauguma nuskilusios, panašu, kad antrinio panaudojimo. Jos dėtos be aiškios tvarkos, rištos dalinai moliu, dalinai trapiu kalkių skiediniu. Mūras datuojamas XIX a. II puse. 70 cm gylyje per visą tranšėjos plotį fiksuotas dar vienas mūrinio pamato fragmentas (M2) (3 pav.). Jo viršus buvęs nuardytas. Fragmento plotis 2,2 m. Išlikusi pamato dalis buvo mūryta be aiškios tvarkos iš antrinio panaudojimo gelsvų, rausvų plytų ir akmenų, rišta kalkių skiediniu. Sveikų plytų fragmente neaptikta. Mūro chronologija nenustatyta.

Tranšėjoje 1, centrinėje kiemo dalyje, įgilinimų iki įžemio vietose fiksuotas 2,5–2,6 m storio 10 horizontų kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija XVII–XX a. Apatinis tamsiai pilkos spalvos gruntas, buvęs 1,9 (2,2)–2,5 m gylyje, pagal aptiktus negausius radinius – buitinės keramikos fragmentus – datuojamas XVII a. I puse. Minėtame apatiniame horizonte vietomis aptikta sutrūnijusios medienos atplaišų.

Žvalgymų metu tranšėjoje 2 (renovuojamos šilumos trasos vietoje) iki projektinio 1,5 m gylio fiksuotas 2 perkastų horizontų kultūrinis sluoksnis, datuojamas XX a. II puse.

Tyrinėjimų metu nustatyta, kad nagrinėjamoje teritorijoje kultūrinis sluoksnis pradėjo formuotis XVII a., veikiamas neintensyvios žmogaus ūkio veiklos, ką patvirtina negausūs to laikotarpio radiniai. Sutrūnijusios medienos liekanos rodo, jog minėtame laikotarpyje šioje vietoje buvo statomi mediniai pastatai. Medinio užstatymo sunykimo laikotarpis veikiausiai susijęs su intensyvesne antropogenine įtaka, prasidėjusia XIX a. I pusėje, kai sklype buvo vykdomi didesni statybos darbai. Mūrinis vietos užstatymas kartografinėje medžiagoje pradėtas vaizduoti tik nuo XIX a. pradžios. Didžiausi pokyčiai šioje vietoje įvyko po II Pasaulinio karo, kai buvo nugriauti visi sklype anksčiau stovėję pastatai.

Tyrinėjimų metu surasti 104 XVII–XX a. radiniai. Gausiausią radinių grupę sudaro buitinė keramika (81 % visų radinių).

Savičiaus g. 10 (4 pav.) žvalgomųjų tyrinėjimų metu ištirti 3 šurfai (3x3, 2x2 ir 2x2 m dydžio; bendro 17 m^2 ploto), kuriuose aptiktas 4–19 horizontų 2,8–3,3 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XX a. Informatyviausia archeologinė medžiaga gauta iš *šurfo 1*. Pašalinus esamas patalpos grindis, po jomis atsidengė sterilūs, nesuardyti sluoksniai (5 pav.), kuriuose gausiai aptikta XVI–XVII a. statybinės keramikos – plokštinių koklių. Tai itin retai Vilniaus senamiestyje pasitaikanti kultūrinio sluoksnio būklė. Šurfo R pjūvyje nuo grindų lygio iki šurfo apačios, t. y. iki 2,8 m gylio, fiksuota mūrinė posesijinė siena M1 (6 pav.). Šurfe 1 H_{abs} 110,24–110,77 m gylyje aptiktas šildymo (?) krosnies pado fragmentas (7 pav.). Šurfuose 2 ir 3 fiksuoti ženkliai menkesnės informacinės vertės suardyti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai. Atidengtos pamatų dalys pastaruosiuose šurfuose datuojamos XIX–XX a.

5 pav. Šurfo 1 Savičiaus g. 10 pjūviai.
V. Veževičienės nuotr.

Fig. 5. The section of test pit 1 at Savičiaus St. 10.

6 pav. Posesijinė siena šurfe 1 Savičiaus g. 10.
V. Veževičienės nuotr.

Fig. 6. The boundary wall in test pit 1 at Savičiaus St. 10.

Iš viso tyrinėjimų metu surasti ir į radinių sąrašą įtraukti 385 radiniai. Gausiausias radinių grupes sudaro buitinė (194 vienetai) bei statybinė keramika (186 vienetai). Kiti paminėtini individualūs radiniai: geležinis patrankos sviedinys, bato pasagėlė, juodosios keramikos glazūruotas pypkės fragmentas, koklio kaištis. Radiniai datuojami XVI a. pabaiga – XIX a.

Gauta informacija iš 3 skirtingų namo patalpų rodo, jog kultūrinius sluoksnius šiose vietose sudaro skirtingos sudėties ir kilmės gruntas: šurfe 1 didžioji dalis horizontų nesuardyti, šurfe 2 – perkasti XIX a. pabaigoje, šurfe 3 – suardyti XX a. II pusėje. Taigi to paties pastato ribose kultūriniai sluoksniai formavosi skirtingu laikotarpiu, veikiami nevienodų aplinkybių.

Archeologiniai duomenys rodo, kad tirtos vietos apgyvendinimas ir ankstyviausia ūkinė veikla prasidėjo ne vėliau kaip XVI a. Procesą galime sieti su posesijinių ribų suformavimu. Patalpą 1 ir 2, t. y. šurfo 1 vietą ir šurfo 2 vietą skyrė posesijinė mūro siena (ataskaitoje įvardyta kaip M1, datuota XVI a.). Aptikta siena skyrė 2 posesijas – 57-ąją ir 58-ąją. Posesijinės valdos priklausė skirtingiems savininkams, todėl, priklausomai nuo sklypo panaudojimo, galėjo būti veikiamos skirtingų faktorių ir aplinkybių. Šią prielaidą pagrindė tyrinėjimų rezultatai. Buvusios 58-osios posesijos vietoje, šurfe 1 aptikti XVI–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontai buvę nesuardyti, išlikę po XVII a. įvykusio gaisro, galbūt lokalaus. Gretimoje 57-ojoje posesijoje XIX–XX a. buvo vykdomi dideli rekonstrukcijų ir kitokie žemės kasimo darbai, kurių metu ankstyvesni

horizontai buvo perkasti. Šurfuose fiksuoto pirminio žemės paviršiaus chronologija neaiški, todėl duomenų apie pirminį vietos apgyvendinimą negauta.

The Excavations in Vilnius Old Town and its Suburbs

During a field evaluation nine test pits (a total of 27 m^2) were excavated between Konstitucijos Avenue, Mečetės Street, and the intersection of Lvovo and Kernavės Streets, and 92 19th–20th-century finds were discovered and registered. On the left bank of the Neris, between Goštauto Street and the Neris, 2.8 m thick, 20th-century fill layers were recorded, and on the right bank floodplain of the Neris, coeval fill layers up to 3.3 m thick. A 0.7–1.9 m thick cultural layer from the second half of the 19th – first half of the 20th century was recorded on the plot bounded by Konstitucijos Avenue, Lvovo, and Kernavės Streets.

Two trenches (a total of 138.75 m^2) were excavated in the inner courtyards at Šv. Mikalojaus St. 15 / Žemaitijos St. 8 (Fig. 1). The bottom dark grey soil layer at a depth of 1.3–1.6 m dates to the second half of the 17th century. The remains of a masonry foundation from the second half of the 19th century – a fragment of a courtyard fence (M1) (Fig. 2) was discovered at a depth of 60 cm from the ground's surface. Another fragment of masonry foundation of indeterminate chronology (M2) (Fig. 3) was discovered at a depth of 70 cm.

Three test pits (a total of 17 m^2) were excavated during an evaluation at Savičiaus St. 10 (Fig. 4) and a 2.8–3.3 m thick, 17th–20th-century cultural layer was discovered. Undisturbed layers (Fig. 5), which contained large quantities of 16th–17th-century construction ceramics, i.e. panel stove tiles (*Blattkacheln*), were unearthed under the room's floor in test pit 1. Masonry boundary fence M1 (Fig. 6) was recorded in the E section from the level of the floor to the bottom of the test pit, i.e. to a depth of 2.8 m. A fragment of a (heating?) stove pad was discovered in test pit 1 (Fig. 7).

7 pav. Krosnies pado fragmentas šurfe 1 Savičiaus g. 10. V. Veževičienės nuotr.

Fig. 7. The stove pad fragment in test pit 1 at Savičiaus St. 10.

Robertas Žukovskis

Tyrimai Paupio gatvėje 16 / Aukštaičių gatvėje 1

2011 m. APC atliko archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, Paupio g. 16 / Aukštaičių g. 1. Tyrinėjimai vykdyti sklypo R dalyje ir prie esamo pastato pamatų. Tirtas 127 m^2 plotas (87 m^2 – būsimo priestato vietoje ir 40 m^2 – tranšėjos pamatų hidroizoliacijai).

Sklypas yra istorinėje Vilniaus Paplavų (Paplaujos) vietoje. Paplavų senamiestis – vienas pirmųjų Vilniaus pramoninių rajonų. Prie